

Ժողովրդական ԳԱՅԱԿՈՐԻ
Յ Ե Վ
Ժողովրդական ԱՏԵՆԱԿԱԼԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Վ. Մ. ՉԽԻԿՎԱՉԵ

ԽՈՒՎԻԳԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ի. Տ. ԴՈՒՅԱԿՈՎԻ
ԼՄՐԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ

343

Գ-68

01 MAR 2010

ԽՍՀՄ ԱՐԴԺՈՂԿՈՄՍՏԻ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՀԱՍՄԱՐՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳԱՏԱՎՈՐԻ ՅԵՎ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՏԵՆԱԿԱԼԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Апр.
2-5733a

343

Վ. Մ. ԶԽԻԿՎԱԶԵ

Q-68

ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ի. Տ. ԳՈՂՅՈՎՈՎԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՄԻ

ИНВ. № 15005

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԱՐԴԺՈՂԿՈՄՍՏԻ
ՑԵՐԵՎԱՆ ● 1940

36.189

17 JUL 2013

վերջին ժամանակները դատական որդանները համալրվել են ժողովրդական դատավորների և ժողովրդական ատենակալների նոր կազմերով, վերոնք դեռևս բավարար չափով ծանոթ չեն խորհրդային որենադրությամբ ու չունեն դատական աշխատանքի անհրաժեշտ փորձ։ Այդ ընկերներին ոգնություն և պետք, վերապահի նրանք արագ կերպով կարողանան տիրապետել գործին, ընդգրկեն դատական աշխատանքի հիմնական հարցերը, կողմնորոշվեն դատարանի առաջ դրված խնդիրներում։

«Ժողովրդական դատավորի և ժողովրդական ատենակալի գրադարան»-ի լույսընծայումը զգալի չափով կլրացնի արդարադատության մարմինների իրավաբանական հանրամատչելի գրականության բացը և ելական ոժանդակություն ցույց կտա ժողովրդական դատավորին և ժողովրդական ատենակալին՝ նրանց դործնական աշխատանքում։

Գրադարանը բաղկացած է քրեական և քաղաքացիական իրավունքի, դատական իրավունքի առանձին հարցերին և ժողովրդական դատարանի աշխատանքների այլ առանձին հարցերին նվիրված մի շարք գրքերից։

Իրավաբանական հրատարակչությունը խնդրում է ընթերցողներին լույս ընծայվող գրադարանի վերաբերյալ իրենց կարծիքն ու դիտողություններն ուղարկել հրատարակչությանը։

40770-63

Գ Լ ՈՒ Խ Ի

ԽՈՒԼԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՏԱՐՎՈՂ ՊԱՅՔԱՐԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1. ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ ՅԵՎ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՆ

Համկ(բ)Կ տասնութերորդ համագումարն ի մի բերեց Լենինի—Ստալինի կուսակցության ղեկավարությունը, խորհրդային ժողովրդի կողմից ձեռք բերված համաշխարհային-սպառմական հաղթանակների արդյունքները։

ԽՍՀՄ-ում հաղթանակած սոցիալիզմը ժողովուրդներին բերեց սոցիալիստական կուլտուրայի մեծագույն ծաղկում, արտադրողական ուժերի բուռն զարգացում, մարդկության զարգացման սպառմության մեջ չտեսնված նյութական բարեկեցություն, յերջանիկ, խնդալից ու բերկրալի կյանք։

Սոցիալիզմի յերկրում մարդը բոլոր կապիտալներից ամենաարժեքավորն է։ Խորհրդային մարդու բազմակողմանի և ներդաշնակ զարգացման համար սոցիալիզմը ստեղծել է բոլոր անհրաժեշտ պայմանները։

Սոցիալիստական հասարակության կառուցման համար մղվող պայքարը հանդիսանում է մարդու բարձրագույն գաղափարական հատկությունների դաստիարակման մեծագույն դպրոցը. նա խորհրդային քաղաքացիների մեջ դաստիարակում է քնալորության կայունություն, զգոնություն և անլիհերություն՝ թշնամիների դեմ մղվող պայքարում, անսահման նվիրվածություն հայրենիքին և սոցիալիզմի գործին։

Սոցիալիզմի համաշխարհային-սպառմական հաղթանակները մեր յերկրում ստեղծել են խորհրդային ժողովրդի՝

պատմութեան մեջ չտեսնված բարոյական-քաղաքական միասնութիւնն:

Ստալինեյան Սահմանադրութիւնը բարձրացրեց ԽՍՀՄ քաղաքացիների քաղաքական ակտիվութիւնը, նրանց կազմակերպչական ինքնադրժունեցութիւնը և ենտուզիզմը: Նա ԽՍՀՄ քաղաքացուն բարձրացրեց քաղաքական, զաղա-փարական և բարոյական վիթխարի բարձրութեան վրա: Նա ԽՍՀՄ քաղաքացիներին դաստիարակում և խորհրդային որենքների պահպանութեան և անշեղ կատարման, հասարակական պարտքին ազնվորեն վերաբերվելու վոգով, սոցիալիստական համակեցութեան կանոնները հարգելու վոգով, ժողովրդի թշնամիների նկատմամբ ատելութեան և սոցիալիստական հայրենիքի նկատմամբ սիրո վոգով:

Խորհրդային յերկրում հսկայական աշխատանք և կատարված կապիտալիզմի մնացուկները մարդկանց զիտակեցութիւնից վոչնչացնելու ուղղութեամբ, մանր-բուրժուական տարերքը և անարխիականութեամբ, սանձաբճակութիւնն ու անկարգապահութիւնն արմատախիլ անելու ուղղութեամբ: Սակայն այդ աշխատանքը դեռ ամենեկին ավարտված չէ՝ «...բուրժուական հայացքների մնացուկները մարդկանց գլուխներում մնում են ու դեռևս մնալու յեն, թեպետ կապիտալիզմն եկոնոմիկայի մեջ արդեն լիկվիդացիայի յե յենթարկված: Ընդամեն պետք և հաշվի առնել, վոր կապիտալիստական շրջապատումը, վորի դեմ վառողը չոր պետք և պահել, ջանում և այդ մնացուկներն աշխուժացնել ու պաշտպանել» («Համկ(բ)կ պատմութեան համառոտ դասընթաց» էջ 307*):

ԽՍՀՄ թեակոխել և իր զարգացման նոր շրջանը՝ սոցիալիստական հասարակութեան կառուցումն ավարտելու և սոցիալիզմից աստիճանաբար կոմունիզմին անցնելու շրջանը:

Սկսվել և խորհրդային պետութեան զարգացման նոր ետապը, յեքք վնուական նշանակութիւն և ստանում տշխատավորների կոմունիստական դաստիարակութեան և մարդկանց գիտակցութեան մեջ կապիտալիզմի մնացուկները հաղթահարելու գործը:

* Հայրենի թարգմանութեան էջ 432:

Համկ(բ)կ XVIII համագումարում արտասանած իր ներածական ճառի մեջ ընկեր Մոլոտովը նշեց՝

«Մեր ներքին խնդիրները տեսակետից ծանրութեան կենտրոնն այժմ փոխադրվում և դաստիարակչական հարցերի վրա, կոմունիստական դաստիարակութեան հարցերի վրա, կապիտալիզմի դեռ այնչափ կենսունակ մնացուկներն աշխատավորների դիտակցութեան միջից լիկվիդացիայի յենթարկելու խնդիրների վրա»:

2. ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՐԿԱՆՅ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ՅԵՂԱԾ ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ՄԱՅՈՑՈՒԿՆԵՐԻ ՄԱՐՏԱՀԱՅՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՅ ՄԵԿՆ Ե

Աշխատավորական մասսաների նյութական անապահ-վութիւնը, վարկա նկատմամբ յեղած անվստահութիւնը, դործադրելութիւնը, քաղցը, բնակարանային անտանելի պայմանները, անապաստանութիւնը, խալարը և տգիտութիւնը, անկուլտուրականութիւնը—այս բոլորն ամենաբարենպաստ պայմաններն էլին ստեղծում խուլիգանութեան լայն զարգացման համար—նախահեղափոխական շրջանում:

Ռուս մեծ դրող Մաքսիմ Գորկին իր «Ոկուրով տվանը» պատմվածքի մեջ, բացատրիկ ուժով և իրեն հատուկ գեղարվեստական վարպետութեամբ, նկարագրել և, թե ինչպես ցարական Ռուսաստանի բանվորների ծանր նյութական պայմանները խորտակում էլին մարդու հոգեկանը, դարձնելով նրան խուլիգան:

«Բուրժուատրովը շատ եր չփացել իր համագլուղացիների յերես տարուց, բայց ել ավելին եր պահանջում, և չբավարարվելով, սարսափելի և վայրի կամակորութեան եր դիմում՝ պատառոտում եր իր վրայի հագուստը, արվարձանում չըջում եր կիսամերկ, թավարվում եր փոշու և ցեխի մեջ, կենդանի կատուններին և շներին ջրհորների մեջ եր նետում, տղամարդկանց ծեծում եր, կանանց վիրավորում, լիտի յերգեր եր յերգում, սուլում հարագուշակ»:

Շահագործման անտանելի պայմաններից խեղված հոգեբանութեան տեր մարդու վոչ պակաս վառ տիպ և կերտել Գորկին իր «Յերկնադույն կյանք» պատմվածքի

մեջ. ամենայն վարպետությամբ թափանցելով խուլիզանության հոգեբանության մեջ, Գորկին ցուցադրել է խուլիզան Կալիստրատի տիպը, վրն իր մասին այսպես է պատմում՝ «Յես, պատահում է, նավթ եմ լցնում նամակների փոստարկները, խոթում եմ այնտեղ վառվող լուցկի, նամակներն այրվում են, և վոչ վոք վոչինչ չի հասկանում. մինչև անգամ թերթերում գրեցին, թե ինչից են այրվում նամակները: Ձերմ գդացմունքներից, գրեցե՛ք սառնարյուն կերպով: Հիմարություն է, իհարկե, յերիտասարդություն, գիշերները չես քնում, միշտ մտածում ես՝ ինչով աչքի րնկնես: Յես այժմ ել սիրում եմ չփոթեցնել մարդկանց: Զվարճալի յե, յերբ նրանք սայթաքում են քայլելիս»:

Հարստահարության, չահագործման և բռնության վրա, կալիստալիզմի գալի ուրենքի՝ «մարդը մարդու համար դալ է»—հաղթանակի վրա հիմնված Ռուսաստանի ցարական կարգերը, ամեն կերպ արգելակում էին հասարակության և կուլտուրայի զարգացումը: Այդ «ժողովուրդների բանտ»-ում, վորտեղ ժողովուրդը յենթարկվում էր չլսված ծաղրանքի, աշխատավոր մարդը վոչինչ չգիտեր, բացի գրկանքներից և աղքատությունից:

Խուլիզանության առանձին դեպքերը ԽՍՀՄ-ում ներկա պայմաններում, վկայում են դեռևս մարդկանց գիտակցության մեջ կալիստալիզմի մնացուկների առկայության մասին: Նրանք արտահայտում են մանր բուրժուական տարերփի մնացուկների նկշումը մեր բնակչության առավել հետամնաց մասի վրա:

Տվյալ ետպում ևս անցյալի մնացորդները կալիստալիզմի մնացուկների ձևով դոյություն ունեն մարդկանց գիտակցության մեջ «վո՛չ միայն այն պատճառով, վոր մարդկանց գիտակցությունն իր զարգացմամբ հետ է մնում նրանց անտեսական դրությունից, այլև այն պատճառով, վոր մինչև այժմ ել դոյություն ունի կալիստալիստական շրջապատումը, վորն աշխատում է աշխուժացնել ու պաշտպանել կալիստալիզմի մնացուկները ԽՍՀՄ-ի եկոնոմիկայում և մարդկանց գիտակցության մեջ»: (Ստալին,

Հալիետու գեկուցում կուսակցության XXII համագումարին: Սղագրական Հալիետություն, 1934 թ., էջ 28):

Ժողովրդի թշնամիները փորձում էին ոգտադործել մարդկանց գիտակցության մեջ յեղած կալիստալիստական մնացուկները և, մասնավորապես, խուլիզանությունը, սոցիալիզմի դեմ իրենց կատաղի պայքարն ուժեղացնելու համար, նպատակ ունենալով դրանով կաղմալուծել սոցիալիստական կարգապահությունը և հասարակական կարգը: Թշնամական տարրերն ոգտադործում են մեր հասարակության առանձին անդամների հետամնացությունը, դեռևս մինչև վերջը չհաղթահարված մանր-բուրժուական անարխիականությունը և մանր-սեփականատիրական հոգեբանությունը, մղելով նրանց դեպի խուլիզանության ուղին՝ սոցիալիստական շինարարությունը կաղմալուծելու նպատակով:

Խուլիզանության դեմ մղվող պայքարը հատուկ նշանակություն է ստանում խորհրդային ժողովրդի նյութական և կուլտուր-քաղաքական մակարդակի հետադա վերելքի լույսի տակ:

Խուլիզանության դեմ մղվող պայքարը, պայքար է բնդդեմ մանր-բուրժուական անարխիականության, հետամնացության և անկուլտուրականության, վորոնք ժառանգություն են կալիստալիստական անցյալի դարավոր շահագործման և հարստահարության:

Խուլիզանության դեմ մղվող պայքարը, պայքար է ընդդեմ՝ անկարգապահության, փնթիության, սանձարձակության, ընդդեմ՝ մանր-բուրժուական տարերքի և անարխիականության արտահայտումների: Խուլիզանության դեմ մղվող պայքարը, պայքար է աշխատանքի և սեփականության նկատմամբ նոր վերաբերմունք ստեղծելու համար, սոցիալիստական համակեցության կանոնները հարգելու, մեկը մյուսի, կոլեկտիվի նկատմամբ նոր հարաբերություններ ստեղծելու համար, նոր մարդու դաստիարակության համար:

3. ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԿՄՐԳԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱ-
ԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԶԵՎ ՊԱՅԲԱՐ ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ

Այսպես ուրեմն, խուլիզանությունը դեմ մղվող հաջող պայքարի հարցն անբախտելիորեն կապված է նոր կարգապահություն դաստիարակելու հետ, կապվածապես և մնացուկները հաղթահարելու հետ:

Լենինը, բաղժիցս ընդգծելով նոր, սոցիալիստական կարգապահություն սովորեցնելու ամբողջ դժվարությունը, միաժամանակ նշում էր պրոլետարական գիտակցական կարգապահության հսկայական նշանակությունը՝ սոցիալիստական շինարարության խնդիրները իրականացման տեսակետից: «Պետության այս նոր կազմակերպությունը ծնունդ է առնում մեծագույն դժվարություններ, վերսկզբում հաղթահարել իր կազմավորման, մանր-բուրժուական սանձարձակությունը—դա ամենից դժվարն է, դա միլիոն անգամ ավելի դժվար է, քան թոնացող կալվածատերերին կամ բռնացող կապիտալիստին ճնշելը, բայց և այդ միլիոն անգամ ավելի արդյունավետ է չահադործումից ազատ նոր կազմակերպություն ստեղծելու համար: Յերբ պրոլետարական կազմակերպությունը կլուծի այդ խնդիրը, այն ժամանակ սոցիալիզմը վերջնականապես կհաղթանակի» (Լենին, Յերկեր, հատոր XXIV, էջ 307):

Լենինն ընդգծում էր, վոր նոր կարգապահության դաստիարակումը տեղի յե ունենում դասակարգային սուր պայքարի պայմաններում:

Նոր մարդու դաստիարակությունը տեղի յե ունենում մանր-բուրժուական տարերքի մնացորդների, մարդկանց գիտակցության մեջ յեղած անցյալի մնացուկների դեմ մղվող համառ պայքարի պայմաններում. աշխատանքի, հանրային սեփականության, հասարակության նկատմամբ հակապետական վերաբերմունք ունենալու դեմ — խուլիզանության, փնթիության և այլնի դեմ մղվող պայքարում:

4. ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ
ՄՂՎՈՂ ՊԱՅԲԱՐՈՒՄ

Լենինը և Ստալինը հաշվի առնելով խուլիզանությունը մեծ վտանգը, վոր ունի նա սոցիալիստական հասարակության կառուցման համար, պահանջում են անխնա պայքար նրա դեմ: «Սորհրդային իշխանության հերթական խնդիրները» հոդվածում Լենինը գրում էր՝ «Դիկտատուրան յերկաթե իշխանություն է հեղափոխականորեն—համարձակ և արագ, անխնա ինչպես չահագործողներին, նույնպես և խուլիզաններին ճնշելու դործում» (Լենին, Յերկեր, հատոր XXII, էջ 459):

Լենինը պահանջում էր «...կյանքի ու մահի պատերազմ... խարեւաններին, պրոտարույժներին և խուլիզաններին» (Լենին, Յերկեր, հատոր XXII, էջ 164):

Ընկեր Ստալինը ՀամԿ(բ)Կ ԿԿ և ԿՎՀ 1933 թ. հունվարյան պլենումում նշեց, վոր «մեր ժամանակի հեղափոխական որինականությունն իր սուր ծայրով ուղղված է... հանրային տնտեսության մեջ դողերի և վնասարարների դեմ, խուլիզանների և հանրային սեփականության հափըրտակիչների դեմ» (Ստալին, Լենինի դժի հարցերը, 10-րդ հրատարակություն, էջ 509):

Նոր փարզապահություն դաստիարակելու համար, կապիտալիզմի մնացուկների դեմ մղվող պայքարն ամենից առաջ տարվում է համոզումի, աշխատավորների մեջ լայն քաղաքական-դաստիարակչական աշխատանքներ տանելու մեթոդով, ընակչության հետամնաց տարրերի վրա հասարակական ներգործության մեթոդներով:

Բայց այս մեթոդները բավական չեն: Նոր կարգապահության դաստիարակելու և մարդկանց վերափոխելու դործում էլական դեր է խաղում նաև քրեական պատիժը, հարկադրանքը: Լենինը նշում է, վոր «... այս տարերքի (մանր-բուրժուական—Վ. Զ.) դեմ չի կարելի պայքարել միայն պրոպագանդայով ու ագիտացիայով, միայն մրցակցության կազմակերպմամբ, միայն կազմակերպիչների ընտրությամբ,—պայքարը պիտի մղել նաև հարկադրանքով» (Լենին, Յերկեր, հատոր XXII, էջ 460):

Դրա հետ միաժամանակ Լենինը հիշատակում է, Վոր հարկադրանքը դրական արդյունքներ է տալիս, յեթե նա կիրառվում է համոզումի հիման վրա:

«Ինչ գնով էլ ուզում ե լինի, մենք պետք է նախ համոզ- գենք, իսկ հետո հարկադրենք» (Լենին, Յերկեր, հատոր XXVI, էջ 235):

Լենինը, պատժի ամենախիստ մեղմոցների կիրառում պահանջելով խուլիգանների համար, միաժամանակ պատժի այնպիսի կազմակերպման անհրաժեշտություն եր նշում, Վոր մաքսիմալ չափով ապահովեր նրանց ուղղելու և վե- րադաստիարակելու հնարավորությունը: Լենինն առանձնա- պես սրում եր պատժի դաստիարակչական նշանակություն հարցը՝ խուլիգանության դեմ մղվող պայքարում: Պատժի արդյունավետություն, նրա ձևերի բազմա- պիսիություն, նրա անխուսափելիությունը և հրապարա- կայնությունը, հանցադործի և նրա կատարած հանցադոր- ծության հասարակական վտանգավորության աստիճանից յենելով պատժի անհատականացում—ահա ինչ եր պահան- ջում Լենինը խորհրդային դատարանից՝ խուլիգաններին վե- րադաստիարակելու համար, նրանց սոցիալիստական հա- մակեցություն պայմաններին սովորեցնելու համար:

Գ Լ Ո Ւ Խ II

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ՈՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ՍԱՍԻՆ

1. ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲՆՈՐՈՇՈՒՄԸ

Միութենական հանրապետությունների քրեական որենա- ցրքերը պարունակում են խուլիգանության դեմ պայքար նախատեսող հոդվածներ: Քրեական որենադրքերի այդ հոդ- վածները պրակտիկայում ճիշտ կերպով կիրառելու համար, անհրաժեշտ է պարզել այն հատկանիշները, Վորոնց հիման վրա որենքը բնորոշում է խուլիգանությունը: Այսուհետև

անհրաժեշտ է ճիշտ կերպով սահմանադեղ միմյանցից խուլիգանության դեպքերը և խուլիգանության հետ նմա- նություն ունեցող, բայց քրեական որենադրքի այլ հոդված- ներով նախատեսված այլ հանցադործությունների վերա- բերյալ դեպքերը:

ՌՍՖՍՀ Ք. Որ. 74 հոդվածը խուլիգանությունը հե- տեյալ կերպ է բնորոշում՝ «Մրիկայության, այսինքն՝ հա- տարակության նկատմամբ ցույց տրվող ակներև արհամար- հանքի հետ զուգորդված անպատկառ արարքների համար, յեթե կատարված են առաջին անգամ...»:

ՌՍՖՍՀ Ք. Որ. 74 հոդվածի 2-րդ մասում տալիս է խուլիգանական դործողությունների առաջիկ ծանր տե- սակների պատժելիության բնորոշումը, այն է, յերբ «ի- շյալ գործողություններն արտահայտվել են վայրագության կամ ագրեսիվության ձևով կամ կրկնվել են կամ համա- ոտքեն չեն դադարել, չնայած հասարակական կարգը պահ- պանող մարմինների արած նախազգուշացման և կամ աչքի յեն ընկել բացառիկ անպատկառությամբ ու հանդգնու- քյամբ»:

2. ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐՅԵՆՍԸ

Վորպեսզի պարզենք քրեական որենադրքի հիշյալ հոդ- վածի բովանդակությունը, անհրաժեշտ է ամենից առաջ վորոշել՝ խուլիգանական դործողություն կատարելու հա- մար պատժով սպառնալով, ի՞նչ է պաշտպանում քրեական որենքը: Այլ կերպ ասած, անհրաժեշտ է պարզել ի՞նչի՞ նկատմամբ և հանցադործը վտանգություն կատարում կամ ի՞նչն է հանդիսանում խուլիգանության որյեկար:

Խուլիգանության ժամանակ ամենից առաջ հանցագոր- ծության որյեկա է հանդիսանում սոցիալիստական պետու- քյան մեջ հաստատված հասարակական կարգը: Խուլիգա- նությունը խախտում է մեր յերկրում տիրապետող իրավա- կարգը և հասարակական անդորրությունը: Նա խախտում է սոցիալիստական համակեցության սահմանված կանոնները:

Ստալինյան Սահմանադրության 130-րդ հոդվածում դրված է՝

«ԽՍՀՄ-ի յուրաքանչյուր քաղաքացի սրտատալով է սրահպանել Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության ժողովրդի Միութեան Սահմանադրությունը, կատարել որենքները, աշխատանքի կարգապահություն պահպանել, ազնվորեն վերաբերվել դեպի հասարակական պարտքը, հարգել սոցիալիստական համակեցության կանոնները»:

Ստալինյան Սահմանադրությունը սահմանեց ԽՍՀՄ քաղաքացիներին հայրենիքի և սոցիալիզմի դործի նվիրվածության վոդով դաստիարակող, սոցիալիստական համակեցության կանոններ:

Սոցիալիստական համակեցության կանոնների տակ պետք է հասկանալ բանվոր դասակարգի կողմից սահմանված հասարակական կարգերը, աշխատավորների կյանքի պայմաններից բխող մարդկանց վարքագծի նորմաները, սոցիալիստական հասարակության մեջ սահմանված սովորությունները:

Այդպիսով՝ խուլիգանության հասարակական վտանգավորությունը կայանում է նրանում, վոր նա վտանգություն է Ստալինյան Սահմանադրության մեջ գրված սոցիալիստական համակեցության կանոնների դեմ:

Խուլիգանությունը վտանգություն է վոչ միայն սոցիալիստական իրավակարգի հանդեպ, այլև ԽՍՀՄ քաղաքացիների անձնական շահերի հանդեպ: Ստալինյան Սահմանադրությունը սահմանում է Խորհրդային Միության քաղաքացիների անձնական իրավունքների լայն զարգացումն ապահովող հասարակական կարգ: ԽՍՀՄ քաղաքացիների այդ շահերի խախտումը միաժամանակ համարվում է նաև վտանգություն խորհրդային հասարակական կարգի նկատմամբ:

Նկատի ունենալով, վոր խուլիգանությունն ամենից առաջ վտանգություն է սոցիալիստական իրավակարգի նկատմամբ, միութենական հանրապետությունների քրեական որենադրեքը խուլիգանության վերաբերյալ հոդվածը մտցրել են վարչակարգի դեմ ուղղված հանցագործությունների դրվի մեջ (ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. 74-րդ հոդվածը, Ուկրաինական ԽՍՀ Քր. Որ. 70 հոդվածը, Բելոռուսական ԽՍՀ Քր. Որ. 107 հոդվածը, Ադրբեջանական ԽՍՀ Քր. Որ.

103 հոդվածը, Վրացական ԽՍՀ Քր. Որ. 75 հոդվածը, Հայկական ԽՍՀ Քր. Որ. 98 հոդվածը, Ուզբեկական ԽՍՀ Քր. Որ. 97 հոդվածը, Տաջիկական ԽՍՀ Քր. Որ. 95 հոդվածը, Թուրքմենական ԽՍՀ Քր. Որ. 69 հոդվածը):

ԽՍՀՄ, միութենական և ավտոնոմ հանրապետությունների դատարանակազմության մասին նոր որենքն ընդդեմ, վոր խորհրդային իրավակարգի դեմ ուղղված խուլիգանական գործողությունները, միաժամանակ վտանգություն են նաև խորհրդային քաղաքացու անձնավորության շահերի դեմ, այդ անձնավորության նորմալ զարգացման պայմաններին դեմ:

Յ. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՊԱՀԻՆ

Ինչպես արդեն վերը նշվեց, ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. 74 հոդվածը խուլիգանությունը բնորոշում է, վորպես հասարակության նկատմամբ ցույց տրվող ակներև արհամարհանքի կետ գուցարկված անպատկառ արարքներ: Խուլիգանության, նման բնորոշում տալիս են միութենական հանրապետությունների քրեական որենադրեքից շատերը: Խուլիգանության բնորոշման մեջ վորոշ տարբերություն են պարունակում Ուկրաինական և Բելոռուսական ԽՍՀ քրեական որենադրեքը: ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. խուլիգանության բնորոշումը լրացնում է հանրապետության նկատմամբ ցուցաբերվող արհամարհանքի նշումով, ԲՍՀ Քր. Որ. անձնավորության նկատմամբ ցուցաբերվող արհամարհանքի նշումով:

Անպատկառությունը խուլիգանության հիմնական հատկանիշն է: Յերբեմն անպատկառության հասկացողությունը հանդեցնում են յերեխայական չարաճճիություն: Դա իհարկե ճիշտ չէ. վորպես մանկական չարաճճիություն հասկացվող անպատկառության և վորպես քրեական-պատժելի գործողություն համարվող անպատկառության միջև ելական տարբերություն կա:

Քրեական իրավունքի մեջ անպատկառ գործողությունների տակ պետք է հասկանալ միայն «վարճություն», «դո-

չաղուծյան», «պարծենկոտության» և այլնի համար կատարված այն գործողութիւնները, վորոնք բախական հեռու են գնում յերեխայական չարածճիւղության սահմաններից և հասարակական վտանգ են ներկայացնում: Սակայն վոչ բոլոր անսարակառ արարքներն են խուլիգանության հանցակազմ տալիս: Անպատկառ գործողութիւնները միայն այն ժամանակ են խուլիգանական-հանցագործութիւն համարվում, յերբ նրանք գուցարդված են հասարակութեան նկատմամբ ցույց տրվող ակներև արհամարհանքի հետ: Հասարակութեան նկատմամբ արհամարհանք ցույց տալը, արհամարհանք և սահմանված սոցիալիստական իրավակարգի հանդեպ, սոցիալիստական համակեցութեան կանոնների և հիմքերի նկատմամբ:

Խուլիգանութեան բնորոշ հատկանիշն է նաև նրա հրապարակայնութեամբ: Անպատկառ գործողութիւնները մեջ սոցիորաբար միայն այն ժամանակ և հասարակութեան նկատմամբ արհամարհանք յերևան դալիս, յերբ նրանք կատարվում են հրապարակայնորեն:

Անպատկառ գործողութիւններ արտահայտելու ձևն ու տեսակները կարող են միանգամայն բազմադիպի լինել: Անպատկառ գործողութիւնների այդ բոլոր ձևերի և տեսակների համար ընդհանուր և համարվում հասարակութեան նկատմամբ ցույց տրվող արհամարհանքը, հասարակական կարգի և քաղաքացիների անդորրութեան խախտումը, մեր յերկրի և աշխատավորական մասնանների կուլտուրական նվաճումների նկատմամբ ցույց տրվող արհամարհանքը: Սրանց են վերաբերում, որինակ, անցնելու խոսքեր ասելը, լուսանքներ թափելը, բնական պահանջների բացահայտ կատարումը, փողոցում քաղաքացիներին ձանձրացնելն ու նրանցից ձեռք չբաշխելը, կինոներում, թատրոններում և այլուր վայրագութիւններ տարելը: Անվիճելի յե, վոր նման գործողութիւնները հասարակական կարգի կոպիտ խախտումներ են և արհամարհանք են սոցիալիստական համակեցութեան կանոնների նկատմամբ:

Յերբ խուլիգանութիւնը գուցարդված չէ անձնավորութեան նկատմամբ գործադրվող բռնութեան հետ, կամ ԽՍՀՄ

քաղաքացիների դուշբային շահերի դեմ թույլ տրված վտանգութիւնների հետ, ապա նա կասկածանքի կամ սխալի առիթ չի տալիս նրա վորակման ժամանակ: Գործը բարդանում է այն դեպքերում, յերբ խուլիգանութիւնը գուցարդվում է անձի նկատմամբ բռնութիւն գործադրելու կամ դուշի նկատմամբ վտանգութիւն կատարելու հետ: Այս դեպքերում, վորպես կանոն, առկա կլինի վոչ միայն խուլիգանութեան հանցակազմ, այլև քրեական որեւցորդի այլ հոդվածներով նախատեսված այլ հանցագործութեան հանցակազմ, քանի վոր անձի նկատմամբ բռնութիւն գործադրելը կամ դուշի նկատմամբ վտանգութիւն կատարելը, համարվում է հանցագործութեան ինքնուրույն տեսակ:

Այդ դեպքերում տեղի ունի այսպես կոչված հանցանքների համակցութիւն:

ՌԽՖՍՀ Գերագույն դատարանի պլենումը դեռ 1926 թ. պարզաբանել է, վոր ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 74 հոդվածով յենթակա յեն վորակման միայն այն անպատկառ արարքները, վորոնք գուցարդված են հասարակութեան նկատմամբ ցույց տրվող արհամարհանքի հետ, բայց վորոնք ինքն ըստ ինքեան չեն պարունակում ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. հատուկ մասի այլ հոդվածներով նախատեսված վորեւ հանցագործութիւն:

4. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾԻ ՀԱՆՑԱՆԲԸ

Խուլիգանութիւնը յենթադրում է դիտավորյալ գործունեութիւն, ընդվորում դիտավորութիւնը կարող է միայն ուղղակի լինել: Խուլիգանութեան ժամանակ դիտավորութիւնը կայանում է նրանում, վոր հանցավորը գիտակցում է հասարակութեան նկատմամբ ցույց տրվող ակնհայտ արհամարհանքի հետ գուցարդված անպատկառ արարքների կատարումն իր կողմից և ցանկանում է այդ գործողութիւնների կատարումը:

5. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՍՈՒԲՅԵԿՏԸ

Խուլիգանութիւն կատարելու մեջ հանցավոր կարող է լինել խուլիգանական գործողութիւններ կատարած ամեն

մի հանցադիտակ անձ: 16 տարին չլրացած անչափահասները խուլիգանության համար քրեական պատասխանատվության յենթարկվել չեն կարող: Անչափահասներին խուլիգանության համար պատասխանատվության յենթարկելը, սկսած 12 տարեկան հասակից, ճիշտ համարվել չի կարող, քանի վոր 1935 թ. ապրիլի 7-ի որենքը, վոր անչափահասներին քրեական պատասխանատվություն և նախատեսում իրեն իսկ որենքի մեջ թված հանցադործությունների համար, խուլիգանության համար ցուցմունքներ չի պարունակում իր մեջ: Այդ որենքը ընդլայնված մեկնարանություն յենթակա չէ: Իսկ յեթե անչափահասի գործողությունների մեջ 12—16 տարեկան հասակում, անձնավորություն նկատմամբ թույլ տված վորևէ վտանգություն նշաններ կան, ապա նա համապատասխանորեն պատասխանատու յե մարմնական վնասվածք պատճառելու համար: Անչափահասների գործողությունների մեջ խուլիգանության նշաններ լինելու դեպքում պատասխանատվության և յենթարկվում անչափահասների ծնողները. ԽՍՀՄ ԺԿԽ-ի և ՀամԿ(բ)Կ ԿԿ-ի 1935 թ. մայիսի 31-ի վորոշումը պարտավորեցնում է «... Բանվորա-գյուղացիական միլիցիայի ղեկավոր վարչություն՝ ուժեղացնել պայքարը յերեխաների և պատանիների կողմից փողոցներում կատարվող խուլիգանության դեմ (ծեծ, անցորդներին վիրավորանք հասցնել, տրամվայի բուֆերների վրա յերթեկեկ և այլն)»: Միլիցիայի որդաններին իրավունք է վերապահված «... տուգանել ծնողներին վարչական կարգով, մինչև 200 ռուբլու սահմաններում, յերեխաների անսովորականության և փողոցային խուլիգանություն համար»:

6. ՀԱՍԱՐԱԿ ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Քրեական որենսդիրքը խուլիգանություն յերկու տեսակ է նախատեսում՝ հասարակ և ծանր: Հասարակ խուլիգանություն՝ (ԽՍՀՄ Հ. Բ. Բ. 74 հոդ. 1 մաս) յերբ խուլիգանությունն առաջին անգամ է կատարվում և առանց վորևէ ծանրացնող հանգամանքների:

Հասարակ խուլիգանության նույնպիսի հասկացողու-

թյուն ևն տալիս նաև միութենական հանրապետությունների այլ քրեական որենսդրքեր, բացառությամբ Ուկրաինական և Ուզբեկական հանրապետությունների Բ. Բ. Որենսդրքերից, վորոնք ընդհանուր առմամբ խուլիգանության հասարակ տեսակ չեն նախատեսում:

Միութենական հանրապետությունների քրեական որենսդրքերն էյական տարբերություն ևն պարունակում իրենց մեջ՝ հասարակ խուլիգանության համար պատիժ վորոշելու հարցում:

ՌԽՖՍՀ Բ. Բ. Որ. հասարակ խուլիգանության համար պատիժ է նախատեսում հարկադիր աշխատանք մինչև 3 ամիս ժամանակով, յեթե մինչև քրեական հետադիմում հարուցելը չի չյալ գործողությունները կատարող անձնավորություն նկատմամբ վարչական տուժի միջոցներ չեն դրվել:

Բելուսական և Վրացական հանրապետությունների քրեական Որենսդրքերի համաձայն հասարակ խուլիգանությունը հետադիմվում է միայն քրեական կարգով: Ըստ ԽՍՀ Բ. Բ. Որ., հասարակ խուլիգանության համար պատիժ է նշանակվում հարկադիր աշխատանք մինչև 6 ամիս ժամանակով, ըստ Վրացական ԽՍՀ Բ. Բ. Որենսդրքի հարկադիր աշխատանքներ մինչև 1 տարի ժամանակով, կամ տուգանք մինչև 300 ռուբլի:

Ըստ Տաջիկական ԽՍՀ Բ. Բ. Որ., հասարակ խուլիգանության համար նախատեսվում է հարկադիր աշխատանք մինչև 3 ամիս:

Ըստ Հայկական ԽՍՀ Բ. Բ. Որենսդրքի՝ հարկադիր աշխատանք մինչև 3 ամիս ժամանակով կամ տուգանք մինչև 500 ռուբլի:

Ըստ Թուրքմենական ԽՍՀ Բ. Բ. Որենսդրքի՝ հարկադիր աշխատանք մինչև 3 ամիս ժամանակով կամ տուգանք մինչև 300 ռուբլի:

Ադրբեջանական ԽՍՀ Բ. Բ. Որենսդրքն առավել խիստ պատժամիջոց է նախատեսում հասարակ խուլիգանության համար—այն և հարկադիր աշխատանք մինչև 1 տարի ժամանակով կամ տուգանք մինչև 1000 ռուբլի:

ՅԵՏՄԱՆ ՔՐ. ՈՐ. 74 հոդ. 2-րդ մասը խուլիգանություն հանք տեսակ է համարում այն անպատկառ գործողությունները, վարման արտահայտվել են վայրագության կամ աղմուկաբարության ձևով, կամ կրկնվել են, կամ համառորեն չեն դադարել, չնայած հառարակական կարգը պահպանող մարմինների արած նախազգուշացման և կամ աչքի յեն ընկել բացառիկ անպատկառությամբ կամ հանդգնությամբ:

Հանցագործությունը խուլիգանության ծանր տեսակ համարելու համար, բավական է որենքում նշված հատկանիշներին թեկուզ և մեկի առկայությունը, բայց նա պետք է լինի պարտադիր կերպով:

«Կրկնվել են» բառերի տակ պետք է հասկանալ խուլիգանական նոր գործողությունների կատարում, այն բանին հետո, յերբ նա մեկ անգամ արդեն կատարված է յեղել վաղուց:

«վայրագություն»-ը և «աղմկաբարություն»-ը բավական լայն և անորոշ հասկացություններ են: Պարզ է, վոր սոցիալիստական իրավակարգի խախտման մի շարք դեպքեր, վորոնք հասարակ խուլիգանություն են համարվում, համենայն դեպս այս կամ այն չափով իրենց մեջ պարունակում են վայրագության կամ աղմկաբարության տարրեր:

Այդ պատճառով էլ, վորպես խուլիգանություն վորահող հանցամանքներ, վայրագության և աղմկաբարության տակ պետք է նկատի ունենալ հասարակական կարգի խախտման առավել նշանակալից փառները: Աղմկաբարության կամ վայրագության ամեն մի կոնկրետ դեպքի նկատմամբ քրեական որենադրքի առաջին կամ յերկրորդ մասերը կիրառելու հարցը, ամեն մի կոնկրետ դեպքում վորոշվում է դատարանի կողմից, վործի բոլոր հանգամանքներն ուսումնասիրելու հիման վրա:

Նույնը պետք է ասել նաև «հանդգնություն» կամ «ցինիզմ» վերաբերմամբ, վորոնք նույնպես վորոշվում են դատարանի կողմից վործի կոնկրետ հանգամանքներն ուսումնասիրելու հիման վրա:

Վրացական, Ադրբեջանական, Թուրքմենական, Տաջիկական և Հայկական ԽՍՀ քրեական որենադրքերն ամբողջովին վերընդունել են ՌԽՖՍՀ ՔՐ. ՈՐ. 74 հոդ. 2-րդ մասի մեջ արված խուլիգանության ծանր տեսակի հասկացությունը, բացառությամբ Տաջիկական ԽՍՀ ՔՐ. Որենադրքից, վորը ծանր խուլիգանության հասկացությունը լրացնում է խուլիգանական գործողությունների չարամիտ բնույթից ուսումով:

Ուկրաինական, Բելոռուսական և Ուզբեկական ԽՍՀ ՔՐ. Որենադրքերը ծանր խուլիգանության շարքին են դասում նաև փոքրահասակների նկատմամբ և մի խումբ անձանց կողմից (ՌԽՍՀ և ԲՍՍՀ ՔՐ. Որ.) կամ կանանց նկատմամբ (ՌԽՍՀ և ՌՂԽՍՀ ՔՐ. Որ.) թույլ արված խուլիգանական գործողությունները:

Վորակյալ խուլիգանության համար պատիժ է նախատեսված ադատադրելու մինչև 5 տարի ժամանակով:

8. ԽՈՒԼԻԳՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

ՈւՍՀ և ԲՍՍՀ քրեական որենադրքերը նախատեսում են նաև խուլիգանության այլ տեսակներ:

ՈւՍՀ ՔՐ. Որենքը, բացի ծանր խուլիգանության վերը նշված տեսակներից, նախատեսում է խուլիգանություն՝ զուգորդված սպանության, բռնաբարության և մարմնական ծանր վնասվածքների հետ: Ուզբեկ ՔՐ. Որ. խոսում է հիշված գործողությունների կամ հրկիզման հետ զուգորդված խուլիգանության մասին: Այդ յերկու հանրապետությունների Քրեական Որենադրքերը ծանր խուլիգանության առանձին տեսակների համար պատիժ են նախատեսում՝ ադատադրելու մինչև 10 տարի ժամանակով:

ՈւՍՀ և Ուղբեկ Քր. որենադրքերում սպանության, բռնաբարության, մարմնական վնասվածքների և հրկիզումների հետ զուգորդված ծանր խուլիգանության առանձին տեսակների առանձնացումը ճիշտ համարել չի կարելի, քանի վոր դա հանդեցնում է խուլիգանության հասկացության անչափ լայնացման, ի հաշիվ հիշված հանցագործությունները նախատեսող ՔՐ. Որ. համապատասխան հոդվածների:

Այդպիսի դործերը պետք է վորակվեն վորպես բանդիտիզմ, քանի վոր նրանք խուլիզանության շրջանակներից բավական հեռու են գնում և ներառում են առավել վտանգավոր հանցագործությունների մեջ:

Գ Լ ՈՒ Խ III

ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՆ

1. ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՄՅՈՒՍ ՀԱՆՅԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՍԱՀՄԱՆԱԳԾՈՒՄԸ

Մեր խորհրդային դատարանն ամենավճռական պայքար է տանում խուլիզանության դեմ: Խուլիզանության վերաբերյալ դործերով դատական պրակտիկան ճիշտ կերպով և տարբերում խուլիզանության հասարակ և ծանր տեսակները, սահմանադրում խուլիզանությունը և մյուս միանման հանցագործությունները և խուլիզանների պատիժը վորոշում է կատարված հանցագործության ծանրությանը, հանցանքի աստիճանին և հանցագործի հասարակական վտանգավորությանը համապատասխանորեն:

Սակայն մինչև այժմ խուլիզանության վերաբերյալ դործերով դատական պրակտիկան հանցագործությունների ճիշտ վորակման և պատիժների վորոշման հարցում մի չարք դեպքերում դեռ ևս վորոշ սխալներ ունի:

Խուլիզանությունը սերտ կերպով ամենավում է մի չարք այլ հանցագործությունների հետ և ամենից հաճախ անձի դեմ ուղղված հանցագործությունների հետ, այն է—մարմնական վնասվածքների, ծեծի, հարվածելու, վիրավորանքների և այլնի հետ:

Դատավորները պետք է հիշեն, վոր մարմնական վնասվածքներ հարցնելը, ծեծը, հարվածելը, վիրավորանքները և այլն, վորոնք կատարվել են վորոշ դիտավորությամբ (չահախնդրություն, վրեժ, քեն և այլն) պետք է վորակ-

վեն վաղ թե վորպես խուլիզանություն, այլ Քր. Որ. մյուս համապատասխան հոդվածներով: Սակայն այդ դործողություններն առանձին դեպքերում կարող են վորակվել նաև Քր. Որ. 74 հոդվածով, յեթե նրանք կատարվել են խուլիզանական դրդումներով:

Դատական պրակտիկան ցույց է տալիս, վոր անձի կամ զույգի դեմ ուղղված հանցագործությունները, վորոնք կատարվել են հարբած վիճակում, բնավ էլ խուլիզանություն չհանդիսանալով, հաճախ վորակվում են Քր. Որ. 74 հոդվածով: Դատարանի այդպիսի պրակտիկան սխալ է:

Անհրաժեշտ է նշել, վոր յերբեմն խուլիզանության ձևով կատարվում են հակահեղափոխական հանցագործություններ, որինակ, հարվածալիներին, հասարակական աշխատողներին և ակտիվիստներին, նրանց քաղաքական կամ արտադրական ակտիվության հողի վրա, ծեծի յենթարկելը, խուլիզանների խմբի կողմից ժողովները և հասարակական ձեռնարկումները վիժեցնելը և այլն:

ՌԽՖՍՀ Գերագույն դատարանը 1935 թ. փետրվարի 14-ի իր վորոշմամբ պարզաբանել է, վոր «թույլ չտալ ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 74 հոդվածով վորակելու խուլիզանների խմբերի կողմից կատարված այդպիսի հանցագործությունները, կամ այն հանցագործությունները, վորոնք կատարված են հարվածալիներին, հասարակական աշխատողներին և ակտիվիստներին՝ նրանց հասարակական կամ արտադրության ակտիվության կապակցությամբ, ծեծի յենթարկելու հետ, և այդ հանցագործությունները վորակել Քր. Որ. համապատասխան այլ հոդվածներով»:

Յերբեմն խուլիզանությունը վերածվում է բանդիտիզմի: Դատական պրակտիկային հայտնի յեն խուլիզանական խմբերի կողմից՝ խուլիզանության շարժառիթներով կատարված բանդիտական բնույթի բացահայտ հարձակումների դեպքեր, յերբ դեռ են գործադրել և, մինչև անգամ, ահաբեկել են աշխատավոր բնակչությունը:

Խուլիզանական շարժառիթներով կատարված այդպիսի բանդիտական հարձակման որինակ կարող է ծառայել Մոսկվայի քաղաքային դատարանի կողմից քննված՝ ԽՍՀՄ

Գերագույն Խորհրդի ղեկավարող ընկեր Գուգուլի վրա կատարված հարձակման վերաբերյալ գործը¹:

Դեռևս յեղակի չեն այնպիսի ղեկավար, յերբ դատավորները վորակա խուլիզանություն են վորակում անձի կամ դույզի նկատմամբ թույլ տրված վտանգավորությունները, վորոնք պայմանավորված են լինում վորոշ շահամոտական կամ այլ անձնական մոտիվներով, վորսանակ այդ ղեկավարի նկատմամբ որենքի համապատասխան այլ հողվածները կիրառելու: Այս դրույթունը հանդուս է Քր. Որ. 74 հողվածի կիրառման անհաղ ընդլայնման, ի հաշիվ անձի կամ դույզի դեմ ուղղված հանցագործությունները նախատեսող հողվածները:

Խուլիզանության հողվածով սխալ վորակելու իշխուսարացիա կարող են ծառայել այլ հանցագործությունների հատկանիշներ պարունակող գործողությունների հետևյալ որինակները.

Դեկտրոսկոպիկ ավազանի ջրային-տրանսպորտային դատարանը 1938 թ. սեպտեմբերի 7-ին ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 70 հող. 1 մասով 3-ական տարվա ազատազրկման և դատապարտել առաջներում չդատված դարբնին և առաջներում չդատված ղեկավարին: Դատարանը պարզել է, վոր 1938 թ. հուլիսի 19-ին Կ-ն հարբած վիճակում ներս է խուժում ջրայինների հանրակացարանի սենյակներից մեկը, վորտեղ կանայք եյին բնակվում, անկարգություններ է անում, ծեծում բանվորուհի Զ-ին, նստարանով հարված հասցնում Բ-ի գլխին, վորը ցանկացել էր պաշտպանել Զ-ին, արտահայտվել է անցենդուր բառերով, վիրավորելով մյուս կանանց:

Հանրակացարանի մոտից անցնելիս են լինում նավահանգստի կուսկաղմակերպիչը և ակումբի վարիչը. լսելով աղմուկը և հայհոյանքը, նրանք մոտենում են Կ-ին և համոզում վերջ տալ խուլիզանությանը: Ի պատասխան դրան Կ-ն հարվածում է կուսկաղմակերպչի գլխին:

Ս-ն, լինելով հարբած վիճակում, խմանալով, վոր Կ-ն

¹ Այդ գործի բովանդակությունը բերված է «Правда»-ի 1938 թ. մայիսի 12 և 14-ի համարներում:

ծեծել է նրա կնոջը՝ Բ-ին, գալիս է հանրակացարան և կռվի բռնվում Կ-ի հետ, հարվածելով վերքեր պատճառում վերջինիս՝ գլխից և ուսերից:

Դատարանը, մեղադրյալ Կ-ի գործողությունները ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 70 հող. 1 մասով ճիշտ վորակելով, մեղադրյալ Ս-ի գործողություններին մեջ սխալ է խուլիզանության հանցակաղմ սահմանել: Մեղադրյալ Ս-ի գործողությունները չի կարելի խուլիզանություն համարել, քանի վոր նրա գործողություններին ղեկավարողը վորոշ նպատակ է յեղել՝ վրեժը, նրա կնոջը հասցված վիրավորանքի համար, իսկ նրա կատարած հանցագործությունը համարվում է մարմնական վնասվածք:

Լենինդադ Քաղաքի Ձերթինսկու ռայոնի ժողովրդական դատարանը 1937 թ. հոկտեմբերի 25-ին, առաջներում չդատված բանվոր Մ-ին ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 74 հող. 2-րդ մասով, դատապարտեց յերկու տարվա ազատազրկման: Նախաքննության և դատաքննության նյութերով պարզված է հետևյալը՝ 1937 թ. սեպտեմբերի 16-ին Մ-ն վերադառնալով աշխատանքից, մոտում է բուֆետ և ողի խմում: Բուֆետից դուրս գալով Մ-ն հանդիպում է զարեջրատան մոտ կանգնած յերեք քաղաքացիների, վորոնք սկսում են հետամուտ լինել նրան: Նրանցից մեկը՝ Ն-ն հարվածում է Մ-ին, պատռելով նրա շրթունքը: Մ-ն հասնում է նրա հետևից և սկսում ծեծել նրան: Դատարանը քաղ. Մ-ի գործողությունները ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 74 հող. 2-րդ մասով սխալ է վորակել, քանի վոր նա հատարակության նկատմամբ ցույց տրվող ակներև արհամարհանքի հետ զուգորդված անպատկառ արարքներ չի կատարել: Մ-ի գործողություններին մեջ կա դեմավորյալ կերպով, սուղջութունը չքայքայող մարմնական թեթև վնասվածք հասցնելու հանցակաղմ (նախատեսված ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 143 հող. 2-րդ մասով):

Խուլիզանության հետ ընդհանուր վրդինչ չունեցող հանցագործություն ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 74 հողվածով վորակելու որինակ կարող է ծառայել Կահկովսկի (Ալտայի յերկրամաս) ժողովրդական դատարանի կողմից ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 74 հ. 2-րդ մասով յերկու տարվա ազատազրկման դատա-

պարտված, առաջներում չզատված, չոֆեր, մեղադրյալ Ռ-ի գործը:

Ռ-ի հանցանքն արտահայտվել է նրանում, վոր նա հարբած վիճակում նստելով ապրանքատար մեքենայի ղեկի մոտ և ժամը 60 կիլոմետրի արագություն գնդապնդելով, չի կարողացել մեքենան կառավարել և ներս և խուժել Չազոտգերնոյի գրասենյակի շենքի մեջ, վնասելով մեքենան: Մեղադրյալի գործողությունը վոչ մի դեպքում չի կարելի հասարակության նկատմամբ ցույց տրվող ակներև արհամարհանքի հետ զուգորդված անպատկառ արարք համարել և նրա վորակումը դատարանի կողմից Քր. Որ. 74 հ. 2-րդ մ. վորպես խուլիգանություն—սխալ է:

Ինչպես վերը նշվեց, խուլիգանության հիմնական հատկանիշը նրա հրապարակայնությունն է: Անպատկառ գործողությունները միայն այն, ժամանակ են խուլիգանության հանցակազմ տալիս, յերբ նրանց միջոցով արհամարհանք է ի հայտ բերվում հասարակության նկատմամբ և յերբ նրանք քիչ թե շատ հրապարակայնորեն են կատարվում: Այստեղից հետևում է, վոր հրապարակայնորեն չկատարված անպատկառ գործողությունները խուլիգանության հանցակազմ տալ չեն կարող: Այսպես, որինակ, վեճերը, վերաժողանքները, անցենդուր յերգեր յերգելը, անցենդուր խուժեր ասելը և այլն, վորոնք տեղի են ունեցել վոչ թե հասարակական վայրերում, այլ մասնավոր բնակարաններում, ընտանիքի մեջ (յեթե այդ գործողությունները չեն խանդավորում հարեանների հանդիստը) չեն կարող վորակվել վորպես խուլիգանություն, այլ պետք է դիտվեն Քր. Որ. համապատասխան հոդվածների համաձայն:

Ճիշտ նույն կերպ էլ չեն կարող վորպես խուլիգանություն վորակվել այն թյուրիմացությունները և կոնֆլիկտները, վորոնք ծագում են առանձին աշխատավորների միջև կենցաղային փոխհարաբերությունների հողի վրա:

Այսպես, որինակ, Մոսկվա քաղաքի Կոմինտերնյան ռայոնի ժողովրդական դատարանը 1937 թ. հունիսի 10-ին բոլորովին սխալ կերպով Բ-ին, 34 տարեկան, ծառայող, առաջներում չզատված—ՌիՍՖՀ Քր. Որ. 74 հոդ. 2-րդ մասով դատապարտեց 2 տարվա ազատազրկման:

Բ-ն հարբած վիճակում ներկայանում է իր ազդեկանքների բնակարանը և հանդիպելով այնտեղ իր կնոջը, վորի հետ նա վորոչ ժամանակ միասին չեր ապրել, դանակով վերք է հասցնում նրան:

Գործի նյութերից յերևում է, վոր մարդու և կնոջ միջև մինչ այդ ինչ վոր դժտություն է յեղել և կնոջ վերաժողումը տեղի յե ունեցել դժտության հողի վրա առաջացած անառողջ հարաբերությունների հետեանքով:

Այդ ամենը տեղի յե ունեցել վոչ հասարակական վայրում, այլ մասնավոր բնակարանում, անդամ առանձին սենյակում: Այնուամենայնիվ դատարանը Բ-ի գործողությունները վորակել է վորպես անպատկառություն հասարակական վայրում և դատապարտել է նրան չարամիտ խուլիգանության համար, այն դեպքում, յերբ ճիշտ կլիներ, յեթե Բ-ի գործողությունները վորակվեր Քր. Որ. 143 հոդ. 1 մասով:

Կիրդիղական ԽՍՀ Սովետսկոյե չրջանի ժողովրդական դատարանը 1938 թ. ապրիլի 20-ին ՌիՍՖՀ Քր. Որ. 74 հոդ. 2-րդ մասով, Դ-ին դատապարտում է 3 տարվա ազատազրկման: Նախնական դատական քննության նյութերով պարզված է, վոր Դ-ն սխտեմատիկորեն ծեծելիս է յեղել իր կնոջը: Մեղադրյալը դատարանում չի ժխտել իր մեղավորությունը: ԽՍՀ Միության Գերագույն Դադարանի դատական Կոլլեգիան բոլորովին ճիշտ էր վարվել՝ վերավորակելով Դ-ի հանցանքը ՌիՍՖՀ Քր. Որ. 74 հոդ. 2-րդ մասից՝ 146 հոդվածի 2-րդ մասով, թողնելով դատարանի կողմից նշանակված պատժամիջոցը:

2. ՀԱՍԱՐԱԿ ՅԵՎ ԾԱՆՐ ՏԵՍԱԿԻ ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒ-ԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՍԱՀՄԱՆԱԳԾՈՒՄԸ

Դատարանները հաճախ մոռանում են հասարակ և ծանր տեսակի խուլիգանությունների միջև յեղած եյակայն տարբերության մասին: Հաճախ առաջին անգամ կատարված աննշան դանցանքները, վորոնք առանձին «վայրագությամբ» կամ «աղմկարարությամբ», «բացառիկ անպատակառությամբ և հանդգնությամբ» չեն զուգորդվել, դատավորնե-

ըը վորակում են վորակես չարամիտ խուլիգանություն, կիրառելով ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 74 հոդ. 2-րդ մասով նախատեսված մաքսիմալ սանկցիան:

Հաճախակի յեն ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 74 հոդ. 2-րդ մասով այն անձանց դատապարտությունները, վորոնց գործողությունները մեջ բուրյովին հանցակազմ չկա և կամ նրանց գործողություններն այնքան աննշան են, վոր կարող են քննության նյութ դառնալ ընկերական դատարաններում, ժողովներում, մամուլում և այլն:

Այսպես, օրինակ, կալմիկական ԻՍՍՀ Կենտրոնական Ուլուչի ժողովրդական դատարանը 1937 թ. նոյեմբերի 17-ին Յե-ին—53 տարեկան, կոլտնտեսական, առաջներում չդատված—ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 74 հոդ. 2-րդ մասով դատապարտում է ազատազրկման $2\frac{1}{2}$ տարի ժամանակով: Յե-ն հարբած վիճակում ներկայանում է կոլտնտեսարչություն և վիրավորանք հասցնում կոլտնտեսության այնտեղ գտնվող աշխատակիցներին և կոլտնտեսության նախագահին: Հենց դրանց իսկ առաջ Յե-ն նրանցից ներողություն է խնդրում: Բուրյովին պարզ է, վոր Յե-ի գործողությունների մեջ քրեական-պատժելի հանցակազմ չկա և նրանք կարող են լին քննության առարկա դառնալ կոլտնտեսականների ժողովում կամ ընկերական դատարանում:

Մանր դեպքերի վերաբերյալ գործերը, յերբ խուլիգանական գործողություններ թույլ տվողն առաջին անգամն է կատարում այն և պատահմամբ, արտադրության առաջավոր է, նպատակահարմար է հանձնել արտադրական-ընկերական դատարանների քննության, վորոնք անվիճելիորեն մեծ դեր են խաղում խուլիգանության դեմ պայքարելու գործում: Առանձին դեպքերում աննշան խուլիգանական զանցանքները բնավ դատական քննության կարգ չեն պահանջում, այդպիսի դեպքերում բավական կլինի հասարակական ներգործությունը, մամուլը ոգտադրվելու միջոցով, ժողովներում քննության առնելու, կոմյերիտիության, արհմիության գծով ներգործելու և այլ միջոցներով վորոչ հասարակական կարծիք ստեղծելը և այլն:

3. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾԻ ԱՆՁՆԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՊԱՏԻԺՂ ՎՈՐՈՇԵԼԻՍ

խուլիգանական գործողությունների սխալ վորակման հետ միասին, դատական պրակտիկայի եյական թերությունները են նաև խուլիգանության համար պատիժ վորոշելու բնադալաում յեղած լուրջ սխալները:

Պետք է ասել, վոր «խուլիգանության դեմ պայքարելու միջոցառումների մասին» ԿԳԿ և ԺԿՍ 1935 թ. մարտի 29-ի վորոշումը դատարանի վորչ բոլոր աշխատողների կողմից և ճիշտ հասկացվել: Միքանի դատավորներ այդ վորոշումը բմբնել են մեխանիկորեն, վորպես պատիժն ընդհանուր առմամբ ծանրացնող օրենք: Դատավորները համարյա դադարել են խուլիգանության համար պատժի այլ միջոցներ կիրառելուց, բացի յերկարատե ազատազրկումից: մինչդեռ կառավարության վորոշումը նկատի է ունեցել, վոր թե պատիժների ընդհանուր ուժեղացումը, այլ միայն չարամիտ խուլիգանության առաջի վտանգավոր տեսակների համար պատիժների ծանրացումը:

Խստագույն պատժի ծանրությունը պետք է ամենից առաջ ուղղված լինի խուլիգան-ոնցիդիվիտների, խուլիգանական խմբակների «պարագլուխների» դեմ, առանձնապես չարամիտ և վտանգավոր խուլիգանական գործողությունների արտահայտությունների դեմ:

խուլիգանության համար պատիժ վորոշելիս բավական չէ դեկլարավել միայն ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 74 հոդվածի հատկանշներով, այլև անհրաժեշտ է լուրջ ուշադրություն դարձնել խուլիգանության բնույթի և հետևանքների վրա:

Պրակտիկայում դեռևս հանդիպում են դեպքեր, յերբ դատարանը բուրյովին հաշիվ չի առնում մեղադրյալի անձնավորությունը: Դա հանգում է նրան, վոր չարամիտ խուլիգանների, աշխատանքային կարգապահությունը կաղծալուծողների հետ միասին մի քանի դատավորներ միևնույն պատժին են յենթարկում նաև ազնիվ բանվորներին, բավադույն արտադրողներին, վորոնք առաջին անգամ են խուլիգանություն կատարում և այդպիսին չարամիտ բնույթ չի

ունեցել: Վերջին ծանր խուլիգանություն, պատժել խտա-
գուն միջոցները յեն դատապարտում ախպիսի անձնալի-
բություններ, վորոնց նկատմամբ կատարելապես հնարավոր
է ընկերական դատարանների միջոցով ներդրածության մի-
ջոցների կիրառում:

Տաշքենդ քաղաքի 168 մասի ժողովրդական դատարանը
1937 թ. նոյեմբերի 17-ին, Ուղրեկական ՍՍՀ Քր. Որ. 97
հոդ. I մասով (չարամիտ խուլիգանություն) Բ-ին—22 տա-
րեկան, բանվոր, առաջնորդ չդատված—Զ-ին—22 տարե-
կան, բանվոր, առաջնորդ չդատված—Է Զե-ին—25 տարե-
կան, առաջնորդ չդատված—դատապարտեց 5-ական տար-
վա ազատազրկման և բոլոր տեսակի իրավունքներից զրկե-
լու: 2-ական տարի ժամանակով:

Ուղրեկական ՍՍՀ Գերագույն Դատարանի վճռարեկ
կոլեգիան, բոլոր տեսակի իրավունքներից զրկելու փոխա-
րեն, դատապարտյալներին զրկեց միայն ընտրական իրա-
վունքից, իսկ դատավճռի մնացած մասը թողեց ուժի մեջ:

Դատապարտվածները, հարգած լինելով, ջարդում են
քաղ. Ծ-ի պատուհանը և կոտորում դարպասը, մտնելով
«կոր» ակումբը, նրանք սկսում են հետապնդել կանանց և
հայհոյել անցնողներ բռնակրով: Ակումբի դերեկցիայի պա-
հանջներին՝ ակումբից հեռանալու մասին, չեն յենթարկ-
վում: Հարկ և լինում հրափրել յերկու միլիցիոնների:

Պարզված է, վոր դատապարտյալները խմել են իրենց
ընկեր Զե-ի ԲԳԿԻ-ից վերադառնալու կապակցությամբ: Ծ-ի
դարպասը կոտորված և յեղել վոչ դիտավորյալ կերպով, այլ
պատահամբ, յերբ դատապարտյալներից մեկը կաշում և
դարպասին:

Հիշված դործողությունների համար, յերկտասարդ
բանվորների, վորոնք դատի տակ չեն յեղել, դատապարտու-
թյունը մաքսիմում պատժի, և այն էլ իրավազրկմամբ, պետք
է սխալ համարել: Ահա թե ինչու ՍՍՀ Միության Գերա-
գույն դատարանի նախագահի բողոքարկման հիման վրա
ՍՍՀ Միության Գերագույն Դատարանի դատական կոլլե-
գիան բոլոր դատապարտյալները պատիժը իջեցրեց մինչև
յերկու տարվա ազատազրկման, առանց իրավունքների սահ-
մանափակման:

Ի մի բերելով խուլիգանության դործերի վերաբերյալ
դատական պրակտիկան, անհրաժեշտ է վերջում նշել, վոր
դատավճիռ կայացնելիս դատարանն ամենից առաջ պետք է
համոզվի նրանում, վոր կատարված արարքը իսկապես խու-
լիգանություն է և վոչ թե վորեւ կերպ նրան նմանվող այլ
հանցագործություն: Այնուհետև, կիրառելով Քր. Որ. հոդ-
վածը, դործի հանգամանքները ուսումնասիրելու հիման վրա
հարկավոր է վորոշել, թե խուլիգանության վերաբերյալ
հոդվածի վո՞ր մասը պետք է կիրառվի մեղադրյալի նկատ-
մամբ՝ առաջինը, վոր խուլիգանության հառարակ տեսակն
է նախատեսում, թե յերկրորդը, վոր խուլիգանության ծանր
տեսակն է նախատեսում: Մեղադրյալի դործողությունների
մեջ խուլիգանության և վորեւ այլ հանցագործության հան-
ցակազմի առկայության դեպքում, նրա դործողությունները
քրեական կարգով պետք է հակադրվեն ըստ այդ հանցագոր-
ծությունների համակցության: Պատժաչափը վորոշելիս
պետք է հաշվի առնվեն դործի բոլոր հանգամանքները, հան-
ցավոր դործողության բնույթը, նրա հետևանքները, ինչպես
նաև մեղավորի անձնավորությունը, նրա անցյալ դործունե-
յությունը, հանցագործություն կատարելու մոտիվները և
պատճառները և այլն: Հարկավոր է խիստ կերպով տարբե-
րել այն պատիժները, վորոնք կիրառվում են չարա-
միտ խուլիգանների, կրկնահանցագործների, խուլի-
գանական խմբակների կազմակերպիչների և այլնի նկատ-
մամբ և այն պատիժները, վորոնք կիրառվում են առաջին
անգամ խուլիգանական դործողություններ կատարող անձ-
նավորությունների նկատմամբ, վորոնք չարամիտ համար-
վել չեն կարող:

Վերջապես դատարանը քննելով խուլիգանության վերա-
բերյալ դործը, պետք է հիշի, վոր յերբեմն խուլիգանու-
թյան քողի տակ կատարվում են թշնամական դործողու-
թյուններ, վորոնք վոչ այլ ինչ են, յեթե վոչ քուլարիված
ձևով հակահեղափոխական հանցագործություններ և պետք
է պատժվեն Քր. Որ. համապատասխան հոդվածներով:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՐԸ ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՄՂՎԱԳՂ ՊԱՅՔԱՐՈՒՄ

Խուլիզանության դեմ մղվող սրայքարում կարևոր դեր են խաղում ընկերական դատարանները:

Ընկերական դատարանները հանդիսանում են ամբողջ աշխատավորական կոլեկտիվի հասարակական-բարոյական ներգործության հատուկ ձևը՝ մեր հասարակության հետա-մնաց և անկայուն տարրերի նկատմամբ:

Ընկերական դատարանները կարևորագույն դեր են հանդիսանում հնի մնացուկներն ու նախապաշարմունքներն արժատախիլ անելու պայքարում: Ընկերական դատարաննե-րի խնդրն է ոժանդակել կենցաղի սոցիալիստական վերա-կառուցմանը, մոբիլիզացիայի յենթարկել հասարակական կարծիքը հին, մութ կենցաղի մնացորդների դեմ:

Կապիտալիզմի մնացուկների առկայությունը մարդկանց դիտակցության մեջ, արտահայտվում է դեռևս պրոլետա-րական կոլեկտիվություն չստացած մի քանի բանվորների կողմից արտադրության նկատմամբ ցույց տված վոչ սոցիա-լիստական վերաբերմունքի մեջ: Ընկերական դատարանները պետք է ողն են կուսակցությանը և մյուս հասարակական կազմակերպություններին վերադաստիարակելու արտադրու-թյան մեջ նոր յեկած այդ բանվորներին, վորոնք դեռևս լրիվ չափով չեն դիտակցել աշխատանքի սոցիալիստական կարգա-պահության ամրապնդման ամբողջ կարևորությունը:

Խուլիզանական բոլոր մանր գործերը հակահասարակա-կան զանցանքներ են և վորպես կանոն պետք է քննվեն ընկե-րական դատարանների կողմից:

Ընկերական դատարանները պետք է պայքարեն մեր ձեռնարկություններում, հիմնարկություններում, բանվո-րական հանրակացարաններում և բարակներում դեռևս հանդիպող հայհոյանքների, ծեծի, աղմկարարության, կրո-վի, կանանց նկատմամբ արհամարհական վերաբերմունք ցուցաբերելու յերևույթների դեմ, վորոնք սկիզբ են առած յեղել ցարական-կապիտալիստական կարգերի ժամանակ աշ-

խատավորների խավարամտությունից ու տգիտությունից և արտահայտվում են խուլիզանական դանազան գործողու-թյունների միջոցով:

Խուլիզանության վերաբերյալ ամեն մի գործն ընկերա-կան դատարանի քննությանը հմտորեն հանձնելը բանվորնե-րին ակտիվ պայքարի յե մղում մեր հասարակության առան-ձին անդամների կուլտուրական հետամնացության դեմ, և աշխատավորների մեջ խուլիզանությունը բարոյապես դա-տապարտող հասարակական կարծիք է ստեղծում:

Ընկերական դատարանները հասարակական կարծիքի և ներգործության միջոցով խուլիզաններին հասարակության նկատմամբ պարտքի դրացմունք, սոցիալիստական համակե-ցության կանոնների պահպանության դրացմունք են ներառ-կում:

Խուլիզանության դեմ պայքարելու գործում, առանձնա-պես պատանիների և յերիտասարդների մեջ, խոշոր նշանակություն է ունենալու արհմիությունների, կոմսոմո-ւի և մյուս հասարակական կազմակերպությունների ակտիվ քաղաքական-դաստիարակչական աշխատանքը:

Խուլիզանության դեմ պայքարելու գործում մեծ նշա-նակություն ունի արհմիությունների աշխատանքը: Անհրա-ժեշտ է ստորին արհմիութենական մարմինների աշխատան-քըն աշխատեցնել, վորպեսզի վոչ մի խուլիզանական զանցանք չանցնի խորհրդային հասարակայնության կողքից: Արհմիությունները բանվորների և ծառայողների ուշադրու-թյունը պետք է մոբիլիզացիայի յենթարկեն խուլիզանու-թյան դեմ մղվող պայքարի վրա, աշխատի բարոյական միջնորդ ստեղծեն, վորն ոժանդակի խուլիզանության լիկ-վիզացիային:

Կենցաղապես քայքայված ելմենտների դեմ, խուլիզա-նական զանցանքներ կատարելու դեմ պայքարելու գործում մեծ դեր ունի կոմսոմոլը, վորը պետք է պայքարի հանուն յերիտասարդության բոլշևիկյան բարոյական դեմքի (ОБЛИК), նրանում բարձրագույն գաղափարական և բարո-յական հատկություններ դաստիարակելու համար, աշխատի մարդիկ դաստիարակելու, վորոնց համար ոտար է անդի-

տակցութիւնը, անկարգապահութիւնը, թափթփւածութիւնը, արհամարհանքը դեպի հասարակութիւնը:

Ժողովրդական դատարանները, խուլիգանութեան դեմ ամենամեծ շնորհքով տանելով հանդերձ, պետք է հոգատարութեամբ ուսումնասիրեն խուլիգանութեան պատճառները և ժամանակին ահազանդեն հասարակական կազմակերպութիւններին կուլտուրական քաղաքական-դատարանական աշխատանքներին թերութիւններին մասին, ուղտազոր-ծելով դրա համար մասնավորապես նաև բանվորական և այլ ժողովներում ժողդատավորի կողմից տրվող հաշվետու ղեկավարմանը:

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՂ

Գլուխ I. Խուլիգանութեան դեմ տարվող պայքարի խնդիրները . . .	3
1. Սոցիալիզմի հաղթանակը և սոցիալիստական կուլտուրան . . .	3
2. Խուլիգանութիւնը մարդկանց զիտակցութեան մեջ յեղած կապիտալիզմի մնացուկների արտահայտութիւններից մէկն է	5
3. Սոցիալիստական կարգապահութեան դատարանավորութիւնը և պայքար խուլիգանութեան դեմ	8
4. Դատարանի անելիքները խուլիգանութեան դեմ մղվող պայքարում	9
Գլուխ II. Խորհրդային բրեռական որեւորութիւնը խուլիգանութեան մասին	10
1. Խուլիգանութեան բնութիւնը	10
2. Խուլիգանութեան որակաւոր	11
3. Հանցագործ գործողութիւններ խուլիգանութեան կատարման պահին	13
4. Հանցագործի հանցանքը	15
5. Հանցագործութեան սուբյեկտը	15
6. Հասարակ խուլիգանութիւն	16
7. Խուլիգանութեան ծանր տեսակը	18
8. Խուլիգանութեան առանձին տեսակները	19
Գլուխ III. Խուլիգանութեան գործերի վերաբերյալ դատական պրակտիկան	20
1. Խուլիգանութեան և մյուս հանցագործութիւնների սահմանադրումը	20
2. Հասարակ և ծանր տեսակի խուլիգանութիւնների սահմանադրումը	25
3. Հանցագործի անձնավորութեան և հանգամանքների ուսումնասիրութիւնը՝ պատիժը վերջէլիս	27
Գլուխ IV. Խորհրդային հասարակութեան դերը խուլիգանութեան դեմ մղվող պայքարում	30

33

Ц. 1940 г.
Акт № 342
Вкладн. л.

ԳԻՆԸ 80 Կ.

36.184

16477
| | Арм.
| | 2-5733a

В. М. ЧХИКВАДЗЕ

ХУЛИГАНСТВО

Издано Наркомюста Арм. ССР
Ереван ● 1940